

**IMAM HASAN
NA
MFUMO WA KUJENGA JAMII**

الإمام الحسن و نهج البناء الإجتماعى

Mtungaji:

Sheikh Hasan Musa as-Saffar

Mtarjumi:

Abdul-Karim Juma Nkusui

ترجمة

الإمام الحسن و نهج البناء الإجتماعى

تأليف

الشيخ حسن الصفار

من اللغة العربية إلى اللغة السواحلية

©Haki ya kunakili imehifadhiwa na:

AL-ITRAH FOUNDATION

ISBN: 978 – 9987 – 17 – 071 – 5

Mtungaji:

Sheikh Hasan Musa as-Saffar

Mtarjumi:

Abdul-Karim Juma Nkusui

Kimehaririwa na:

Al Haji Hemedi Lubumba

Na

Al Haji Ramadhani S. K. Shemahimbo

Kimehakikiwa na:

Shuaib Nyellow

Kimepangwa katika Kompyuta na:

Al-Itrah Foundation

Toleo la kwanza: Agosti, 2014

Nakala: 2000

Kimetolewa na kuchapishwa na:

Alitrah Foundation

S.L.P. - 19701, Dar es Salaam, Tanzania

Simu: +255 22 2110640 / 2127555

Barua Pepe: alitrah@yahoo.com

Tovuti: www.ibn-tv-com

Katika mtandao: www.alitrah.info

YALIYOMO

Neno la Mchapishaji	1
Utangulizi.....	3
MFUMO WA USAMEHEVU WA KIJAMII	5
Upole Kiistilahi.....	7
Madhara ya Hasira na Ghadhabu.....	9
Upole ni Mfumo wa Kijamii.....	10
Namna Gani Tutaamiliana na Hasira Zinazosababishwa na Kundi la Pili?	11
Mfumo wa Imam Hasan.....	14
KUWAJALI MAFAKIRI	14
Mazingira Huzalisha Ufakiri	15
Uangalizi wa Imam.....	17
Kuwatoa Mafakiri Kwenye Ufakiri	21
Kinachotakiwa: Ni Kumtosheleza Fakiri.....	25

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

NENO LA MCHAPISHAJI

Kitabu ulichonacho mikononi mwako asili yake ni cha lugha ya Kiarabu kwa jina la, *al-Imamu 'l-Hasan wa 'l-Bana'a 'l-Ijtima'iy* kilichoandikwa na Sheikh Hasan Musa as-Saffar. Sisi tumekiita, *Imam Hasan na Mfumo wa Kujenga Jamii*.

Imam Hasan (a.s.) ni mjukuu wa Mtume Muhammad (s.a.w.w.) kutokana na binti yake mpenzi, Fatima Zahra (a.s.) na baba yake Imam Ali bin Abu Talib (a.s.). Imam Hasan (a.s.) ni Imamu wa pili katika Maimamu wa Ahul Bayt (a.s.).

Ni ukweli ulio dhahiri kwamba Maimamu hawa wanaotokana na Nyumba ya Mtukufu Mtume (s.a.w.w.) ni wateule wa Mungu, na maisha yao ni mfano wa kuigwa katika jamii ya wakati ule na wakati huu na wakati ujao.

Katika kitabu hiki tutaona jinsi Imam Hasan (a.s.) alivyoishi na jamii iliyomzunguka kwa upole, unyenyekevu na huruma, na jinsi alivyokuwa akiwahudumia wagonjwa na watu wenye shida mbalimbali bila ubaguzi wowote au kujali kama ni maadui au wafuasi wake.

Tumekiona kitabu hiki ni chenye manufaa sana, hususan wakati huu wa maendeleo makubwa ya elimu katika nyanja zote ambapo uwongo, ngano za kale na upotoshaji wa historia ni vitu ambavyo havina nafasi tena katika akili za watu.

Kutoka na ukweli huu, taasisi yetu ya Al-Itrah imeamua kichapisha kitabu hiki kwa lugha ya Kiswahili kwa madhumini yake

yaleyale ya kuwahudumia Waislamu, hususan wazungumzaji wa Kiswahili.

Tunamshukuru ndugu yetu Abdul-Karim Juma Nkusui kwa kazi kubwa aliyoifanya ya kukitarjumi kitabu hiki kwa Kiswahili kutoka lugha ya asili ya Kiarabu. Aidha tunawashukuru wale wote wali-oshiriki kwa namna moja au nyingine hadi kufanikisha kuchapishwa kwake. Allah awalipe wote malipo mema hapa duniani na kesho Akhera – Amin.

Mchapishaji
Al-Itrah Foundation

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

UTANGULIZI

Sifa zote njema anastahiki Mwenyezi Mungu Mola Mlezi wa vi-Sumbe, Eee Mwenyezi Mungu mteremshie rehema Muhammad Mwisho wa Manabii na ukamilisho wa idadi ya Mitume na Ahlulbait wake wema watwahaifu na masahaba wake wema.

Jamii katika kila hatua katika mwenendo wake inahitaji maari-fa yenye werevu na yenye uongofu yanayoiongoza katika uhalisia wake na kufungua mbele yake wigo wa matarajio na maendeleo, na yanayoisaidia kukabiliana na changamoto na vikwazo. Na ili maarifa yafanye kazi yake katika kujenga jamii na kutumia nguvu yake na kunoa azima yake kuelekea kwenye maendeleo, ni lazima yawe na sifa zifuatazo:

- Yawe na asili inayotokana na maadili sahihi ya jamii ya kidini.
- Yawe ni ya kisasa yanayoendana na mabadiliko ya maisha na mabadiliko ya kifikiria.
- Yawe na chimbuko la mfumo wa kivitendo unaokidhi haja ya jamii na mahitaji yake.
- Yamiliki lugha ya kuzungumza pamoja na watu katika rika lao na viwango vyao mbalimbali na mazingatio yao mbalimbali, bila ya kuzama katika nadharia tupu na istilahi za ubobezi zilizoenea katika maneno ya wataalamu, kwa sababu kuzungumza pamoja na watu inahitaji uwezo mkubwa wa fasaha utakaowezesha kutatua mambo yanayotokea katika maisha.

- Wataalamu wa jamii werevu miongoni mwa maulamaa na makhatibu, wanafikira na wanafasihi, wao ndio upande wenye jukumu linalohusika na uzalishaji na kuandaa maarifa yanayotakiwa.

Na kutokana na mwondoko huu na katika nyanja hii Sheikh Hasan as-Safari Mwenyezi Mungu amhifadhi, anatumia kipaji chake cha maarifa yenye weledi kupitia maandishi na khutuba na hadhira ya mkusanyiko mkubwa wa kijamii.

Mtiririko huu wa vitabu ni uhariri wa baadhi ya mihadhari ambayo aliitoa katika minasaba mbalimbali, Kitengo cha Maarifa katika ofisi ya Sheikh Safar kimefanya kazi ya kuiandika na kuiandaa kwa ajili ya kuchapishwa, kwa matarajio ya kwamba itachangia katika kusambaza uelewa na kusambaza fikra zenye kujenga na kustawisha maarifa katika jamii. Tukitaraji kwamba Mwenyezi Mungu Mtukufu atamwezesha Sheikh kutoa zaidi, hakika Yeye ndiye Mwenye tawfiki.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

MFUMO WA USAMEHEVU WA KIJAMII

Miongoni mwa sifa kuu za Imam Hasan (as) ambazo amejulikana kwazo ni sifa ya upole, ambapo amekuwa mashuhuri kwa sifa hiyo ya kwamba yeye ni Mpole miongoni mwa Ahlulbait. Amepokea al-Madainiy kutoka kwa Juwairiya bin Asmai amesema: “Alipofariki Hasan walitoa jeneza lake, Mar’wan bin al-Hakam akalibeba jeneza lake, Husain akamwambia: ‘Leo unabeba jeneza wakati jana ulikuwa unammezea hasira?’ Mar’wan akasema: ‘Ndiyo nilikuwa nafanya hivyo kwa yule ambaye upole wake unalingana na uzani wa mlima.’”¹

Na sifa hii kwa hakika ni mfumo wa muamala wa kijamii, Imam Hasan (as) amefanya kazi ya kuiimarisha sifa hii katika maisha yake, na ni juu ya wafuasi wake na wapenzi wake kumuiga katika mfumo huu. Hakika ni wajibu kwetu kusoma upole wa Imam Hasan (as) kama mfumo wa usamehevu wa kijamii, na tufanye kazi ya kuiwezesha jamii kushikamana na sifa hii. Na ni lazima sisi tuashirie kwamba Ahlulbait (as) wote wanasifika kwa upole isipokuwa mazingira ambayo aliishi Imam Hasan (as) yalimlazimu na kumsaidia kudhihirisha sifa hii katika shakhisiya yake kwa namna ya wazi na dhahiri zaidi, kwani Imam alikuwa anakabiliana na uasi na dharau kutoka pande mbili:

Upande wa Kwanza: Kutoka nje, na upande huu unawakilishwa na Muawiya bin Abu Sufiyan na ngome ya Sham, ambapo Muawiya

¹ *Sharhu Nahjul-Balaghah*, Juz. 16, Uk. 13, Daarul-Jiil Beirut chapa ya kwanza 1987.

alikuwenda mbio kwa juhudi zake zote, na kwa nguvu ya utawala wake na serikali yake hadi akafanikiwa kupaka matope shakhisiya ya Imam Hasan ili kumuengua kijamii, akafanya kazi ya uchochezi wa propaganda na matangazo ya uongo na yenye kuhadaa dhidi ya Imam Hasan (as) na dhidi ya baba yake Amirul-Muuminina Ali bin Abi Twalib (as), na kutokana na hilo aliweza kutengeneza kundi huko Sham linalowachukia Ahlulbait (as) hadi baadhi yao waliamini kwamba Ali bin Abi Twalib (as) alikuwa haswali!!

Muawiya, kwa makusudi kabisa, alikuwa anamfanyia Hasan dharau na kejeli, na pia huo ulikuwa ni mwenendo wa wafuasi wake na waliokuwa karibu naye, kama vile Mar'wan bin al-Hakam, Amru bin al-Aasi, Mughirah bin Shu'ubah, hao wote walikuwa wanafanya mfano wa haya.

Upande wa Pili: Kutoka ndani, ambapo kitendo cha Imam Hasan kukubali suluhu pamoja na Muawiya, suluhu ambayo mazingira na kujali maslahi ya umma yalimlazimisha aikubali, kilichochea hisia za baadhi ya watu waliokuwa wanamzunguka Imam, na wakaichukulia suluhu hii kwamba ni msimamo wa udhalili, woga na kujisalimisha, hivyo wakawa wanaelekeza lawama zao kali na tuhuma zao kali dhidi yake, kwa maneno mabaya na yasiyofaa. Huyu hapa Hujuru bin Adiy sahaba mtukufu anamwambia Imam Hasan (as) kwa kusema: “Ama Wallahi nilipenda ufe katika siku hiyo na tufe pamoja nawe.” Na Adiy bin Hatim anasema: “Umetutoa kwenye uadilifu na kutupeleka kwenye dhulma.” Na Bashiri bin al-Hamdaniy na Salman bin Swarid al-Khazaa'iy wote wawili wanaingia kwa Imam na kumwambia: “Amani iwe juu yako ewe mwenye kuwadhalilisha waumini.” Na baadhi ya wafuasi wake walimwambia: “Ewe mtoto wa Mtume wa Mwenyezi Mungu umetudhalilisha kwa kusalimisha kwako jambo hili kwa huyu muovu.”²

² *Hayatul- Imam Hasan*, Juz. 2, Uk. 273- 282, Daarul-Kutubil-ilimiya - Qum.

Na imekuja katika *al-Iswabah* kwamba: “Wafuasi wa Hasan walikuwa wanamwambia: ‘Ewe fedheha ya waumini.’ Yeye alikuwa anawajibu: ‘Fedheha ni bora kuliko moto.’”³

Hakuna shaka kwamba mfano wa maneno haya yanamdhalilisha mtu, na kuamsha ghadhabu yake, lakini Imam Hasan (as) alikabili-ana nayo kwa upole na utulivu mkubwa sana na akaweza kwa hilo kufyonza athari na matokeo mabaya ambayo yanaweza kusababishwa na ghadhabu. Ngome ya Imam Hasan ilikuwa na haja ya mshikamano na kuungana, kulikuwa na masharti kwa Muawaiya ambayo ilikuwa ni wajibu kwake kuyatekeleza, lakini ilikuwa kama Muawaiya ataona ngome ya Imam inasambaratika na kuhitalifiana, na nafasi ya Imam inatetereka ndani ya kundi lake, hakika hilo litamhamasisha zaidi kupuuza maafikiano hayo, na hususan yeye hakuwa ni mwenye azima ya kuyatekeleza.

Upole Kiistilahi: Katika istilahi upole ni kudhibiti nafsi na tabia wakati wa mchemko wa hasira kama anavyosema Raaghib.⁴ - Imam Hasan (as) aliulizwa upole ni nini? Akasema: “Ni kuzuia ghadhabu na kuidhibiti nafsi.”⁵ Yaani mwanadamu aidhibiti nafsi yake wakati anapokabiliwa na mtu mwingine kwa muamala wa uchokozi, hiyo ni kwa sababu hisia ya ghadhabu inachemka kwake ili imlinde kutokana na uchokozi aliofanyiwa.

Lakini mpole ni yule ambaye anajidhibiti katika kuiongoza hisia hii na wala haitumii isipokuwa katika mazingira yanayofaa, kwa sababu kutoa fursa kwa hisia hii ilipuke na kumfanya atende kwa hasira na ghadhabu kunaweza kumdhuru mwanadamu badala ya kumnufaisha. Ni watu wangapi wenye kudhulumiwa wanafanya vitendo

³ *al-Iswabah*, Juz. 2, Uk. 72, chapa ya kwanza 1992 Darul-Jiil – Beirut.

⁴ *Nadharatu Na'im Fiy Makarim Akhilaq Rasuil-Karim*, Uk. 1735, Juz. 5, chapa ya kwanza 1998 Daarul Wasila Jidah.

⁵ *Biharul-An'war*, Juz. 75, Uk. 102

kwa hasira, na kwa sababu ya kitendo hicho wanageuka madhalimu wenye kutuhumiwa, na kujikuta mtu akitoa fursa kwa adui yake, Imam Ali (as) anasema: “Ghadhabu ni shari, ukiiachia inabomoa.”⁶ Hakika ghadhabu ni matokeo ya mchemko wa nje anaoupokea mwanadamu, ambao unamfanya achukue maamuzi ya kisasi chenye hasira.

Na ili kudhibiti hisia hii na kuielekeza mwelekeo unaofaa maelekezo ya Kiislamu yananasihia kumkumbuka Mwenyezi Mungu Mtukufu. Katika Hadith al-Qudusiy anasema (swt): “Ewe mwanadamu nikumbuke wakati wa ghadhabu.”⁷ Na amesema (saww): “Ewe Ali usikasirike, na unapokasirika kaa na tafakari uwezo wa Mola alionao kwa waja, na upole wake juu yao. Na ukiambiwa mwogope Mwenyezi Mungu basi puuza ghadhabu yako na rejsha upole wako.”⁸

Na hakuna kizuri zaidi kuliko mwanadamu kutibu mchemko wa hasira yake kwa kurejea kwenye ibada na kuswali rakaa mbili kwa ajili ya kujikurubisha kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu kwa ikhilasi na unyenyekevu. Hakuna shaka kwamba ibada hiyo itamhamisha mwanadamu na kumuunganisha na ulimwengu wa ukamilifu na wa kiroho ambapo mwanadamu atapata kutoka kwa Mola Wake baraka za rehema Yake, na huruma za karama Zake. Kama ambavyo baadhi ya riwaya zinanasihi kuhama kutoka kwenye hali moja kwenda kwenye hali nyingine wakati wa ghadhabu. Imepokewa kutoka kwa Abu Dhari kwamba hakika Mtume wa Mwenyezi Mungu (saww) amesema: “Anapokasirika mmoja wenu, kama akiwa amesimama basi akae, kama hasira itaondoka, vinginevyo alale.”⁹

Na lengo la hayo ni kuondoa munkari wa ghadhabu katika ki-

⁶ *Ghururul-Hikami Wadurarul –Kalimi.*

⁷ *al- Kafy*, Juz. 2 , Uk. 304

⁸ *Tuhfal-Uqul*, Uk. 18

⁹ *Sunan Abi Daud*, Juz. 2, Uk. 664, hadith namba 4782.

tendo kisichokuwa na madhara. Na katika hadith nyingine kutoka kwa Mtume wa Mwenyezi Mungu (saww) ni kwamba anatusihi kutawadha, amesema (saww): “Hakika ghadhabu inatokana na shetani, na hakika shetani ameumbwa kutokana na moto, na hakika moto unazimwa kwa maji, hivyo anapokasirika mmoja wenu basi atawadhe.”¹⁰

MADHARA YA HASIRA NA GHADHABU:

Baadhi ya watu wanatawaliwa na hali ya hasira na ghadhabu ya haraka, kwa sababu za kipuuzi, kama ambavyo pia hutoa mwanya haraka na kwa wepesi wa hasira yake kuchukua nafasi ya kumtawala, na hali hii ni mbaya na inadhuru, na matokeo yake mabaya zaidi ni mambo mawili:

Kwanza: Madhara ya kiafya, ambapo taarifa za kitabibu zinaashiria kwamba ghadhabu na hasira ni kati ya sababu za msingi za maradhi ya kisukari na shinikizo la damu na maradhi ya moyo, na kwa sababu hiyo hakika cha muhimu zaidi wanachoshauri na kunasihi matabibu kwa hawa wagonjwa ni kudhibiti nafsi na kutokasirika.

Pili: Kudhoofisha hali ya mshikamano wa kijamii, ambapo watu wa jamii wanashughulika na matatizo yao binafsi na ya pembeni ambayo yanaletwa na hali ya hasira na ghadhabu, na wakati wa matatizo yote hayo yanaondoka malengo na matarajio makubwa, ambayo ilipasa wote washughulike nayo, na hivyo jamii inachelewa kutimiza malengo na maslahi makuu kwa sababu ya kushughulika na tofauti za kipuuzi.

¹⁰ Rejea iliyotangulia Hadith namba 4784.

UPOLE NI MFUMO WA KIJAMII:

Wakati mwingine mazungumzo juu ya upole huwa ni kwa kutazama kuwa ni sifa ya kipekee na nzuri, na wakati mwingine upole unatazamwa kama hali kuu ya kijamii baina ya wanajamii na baina ya mkusanyiko na makundi ya jamii husika. Ambapo ni wazi kwamba katika kila jamii kuna migawanyo tofauti ya kijamii ima kwa kuzingatia sehemu au makazi au ukoo au kabila au fikira na madhehebu au mirengo ya kisiasa na mengine mfano wa hayo. Na swali muhimu hapa ni katika namna gani unapaswa kujengwa uhusiano baina ya kundi moja na jingine? Hakika kuenea hali ya hasira na ghadhabu kunaathiri katika uhusiano huu na hivyo kunatenganisha baina ya kundi moja na jingine, au kunawasukuma baadhi kutoa juhudi zao katika upinzani wa kuuharibia upande mwingine.

Lakini kama upole utatawala na usamehevu utaenea baina ya jamii na baina ya makundi yake, wakati huo upole utabadilika na kuwa ni mfumo mkuu wa kijamii, na utaleta matunda yake katika kuleta umoja wa jamii na mshikamano wake, na kuelekeza juhudi zake na nguvu zake kwenye malengo makubwa, na kukabiliana na changamoto za hatari. Na angalizo muhimu ni kwamba ikhitilafu na mizozo mingi inayotokea baina ya jamii aghlabu husababishwa na vitendo binafsi vya hasira kutoka upande huu au ule, na hivyo kupelekea upande mwingine kuamiliana na upande wa pili kwa mtazamo wa kulipiza kisasi kwa msingi wa hasira na ghadhabu.

NAMNA GANI TUTAAMILIANA NA HASIRA ZINAZOSABABISHWA NA KUNDI LA PILI?

Kwanza: Kutojumuisha ubaya kwa watu wote, na kulaumu kundi lote.

Pili: Kueneza moyo wa usamehevu na kufumbia macho ubaya ambao unaweza kutokea kutokana na huyu dhidi ya yule, na kinyume chake, ambapo inapasa watu na viongozi wa makundi wasifike kwa upole, kwa sababu ubaya huo unaweza kuwa ni matokeo ya ufahamu na uwelewa mbaya au kukanganyikiwa, au kwa sababu upande fulani wa tatu unataka kutengeneza matatizo baina ya pande mbili muhimu.

Tatu: Kutokukuzi sababu za tofauti za kifikra na kimaarifa, hadi kwenda katika kiwango cha ikhithilafu na mzozo. Lakini pia ni wajibu kusambaza na kueneza utamaduni wa kuruhusu rai mbalimbali na kukubali rai ya mwingine.

Hakika kukuza ikhithilafu kuhusu baadhi ya mambo ya pembezoni kama vile kuandama kwa mwezi wa Ramadhani au Iddi au kuchagua Marjaa wa kumkalidi au kujengea fikra hii au ile, na kuyafanya mambo kama haya ya pembezoni kuwa ni mpaka unaotenganisha baina ya imani na ukafiri, uadilifu na ufasiki, ni jambo la kimakosa, limetokana na ujahili au tabia mbaya.

MFUMO WA IMAM HASAN (AS):

Upole ulikuwa ni mfumo wa mwenendo na mafunzo dhahiri katika maisha ya Imam Hasan (as), na alikuwa anautumia katika kuka-biliana na kejeli za uadui zilizokuwa zinaelekezwa kwake na wale

wenye mielekeo pinzani kwake, na wale wanaotofautiana naye. Na kama ushahidi tu katika upande wa kwanza, ni kwamba: Inapokewa kuwa yeye alikuwa na kondoo, siku moja akamkuta amevunjwa mguu wake, akamuuliza mtumwa wake:

“Nani amemfanyia hivi?”

Mtumwa akasema: “Mimi.”

Imam akasema: “Kwa nini umefanya hivi?”

Mtumwa akasema: “Ili nikukasirishe na nikuhuzunishe.”

Imam Hasan (as) akatabasamu na kumwambia: “Nitakufurahi-sha.” Akamwacha huru, na akampa malipo mazuri.¹¹

Na katika upande wa pili: Wananukuu wanahistoria: Kwamba mtu mmoja kati ya watu wa Sham ambaye alikuwa ni miongoni mwa aliowajaza Muawiya chuki na ubaya dhidi ya Ahlulbait, alipenya hadi kwa Imam, akawa anamtukana na kumkashifu, lakini Imam alinyamaza bila kumjibu chochote katika maneno yake, na baada ya kumaliza, Imam alimgeukia na kumwambia kwa kauli ya upole, tena akimkabili kwa bashasha na ukunjufu: “Ewe mzee! Nadhani wewe ni mgeni? Kama utatuomba basi tutakupa, na kama utatutaka tukuongoze tutakuongoza, na kama utataka tukufanyie upole tutakufanyia upole, na kama una njaa tutakulisha, na kama una haja basi tutakukidhia haja yako, na kama umefukuzwa basi tutakupa hifadhi.” Imam (as) hakuacha kumfanyia upole huyu mtu wa Sham kwa haya na mfano wake ili kuondoa moyo wa uadui na chuki, hadi mtu huyu wa Sham akabaki ametahayari na kuona aibu namna gani atatoa udhuru kwa Imam, na namna gani atafuta dhambi yake. Hivyo mtu huyu wa Sham akainamisha

¹¹ *Hayatul Imam Hasan*, Juz. 1, Uk. 214

kichwa akisema: “Mwenyezi Mungu anajua mahala pa kuweka ujumbe wake.”¹²

Hakika katika mambo yanayosaidia kuchukua msimamo wa upole ni kuujua vizuri upande wa pili, na kujua mazingira ya kinafsi na ya kifikra yanayouzunguka upande wa pili, ukifahamu kwamba yeye ni mtu aliyepotoshwa au aliyechochewa, na kwamba yeye pia ni muhanga wa adui mmoja basi utaweza kujidhibiti na kubaki katika msimamo, na kumbadilisha kwa ajili ya maslahi yako na wala sio kwa maslahi ya adui yenu. Na kwa sababu hii hakika mwenye akili ni yule ambaye anamiliki upole, Imam Ali (as) anasema: “Kwa kupatikana akili unapatikana upole.”¹³ Na anasema (as): “Shikamana na upole hakika ndio tunda la elimu.”¹⁴ Na anasema Mtukufu Mtume (saww): “Naapa kwa yule ambaye nafsi yangu imo mikononi mwake, hakijajikusanya kitu kwenye kitu kilicho bora zaidi, kama vile upole kwenye elimu.”¹⁵ Mwanachuoni ndiye anayepasa kujipamba zaidi na upole, kwa sababu yeye anafahamu ubaya wa wajinga na msukumo wa makosa yao.

Wakati mwingine huja katika jamii watu kutoka katika jamii nyingine, watu ambao wanabeba maarifa na fikira zenye kuipotisha jamii kwa kuitoa kwenye fikira zake na itikadi yake. Ikiwa mtu anayekabiliana nao ni mwerevu mwenye kujua kwamba wao ni wapuuzi na ni wapotoshaji, hakika yeye kwanza ataelewa mgongano ambao unasababishwa na maneno yao, kisha ataanza kubadilisha hali hiyo mbaya na kuwapa wageni tabia yake na mwenendo wake kama mfano hai juu ya upotofu na makosa ya fikira walizonazo. Ama ikiwa anayekabiliana naye ni mtu mwenye hasira basi atakasirishwa na maneno hayo na kumjibu mpinzani kwa maneno makali na kwa

¹² Rejea iliyoangualia Uk. 314 – 315.

¹³ *Ghurarul-Hikami Wadurarul –Kalimi.*

¹⁴ Rejea iliyotangulia.

¹⁵ *Biharul-An'war*, Juz. 2, Uk. 46.

tuhuma na sifa za kinyume chake, na njia hii aghlabu inapelekea kuimarisha fikira za makosa katika jamii.

Na kati ya mambo yanayoshangaza na kustajibisha ni mara nyingi watu hawa kuzingatia vitendo vyao hivyo vya hasira na ghadhabu kuwa ni ushujaa na ni mafanikio yanayostahiki kukumbukwa na kusifiwa. Utawaona baadhi yao wanakusimulia kana kwamba amenusurika kwa adui, ilihali hajui kwamba kwa hayo anathibitisha kushindwa kwake. Katika hadithi kutoka kwa Mtume wa Mwenyezi Mungu (saww) anasema: “Sio Mwenye kwenda mbio zaidi ndio mwenye kasi zaidi, bali mwenye kasi zaidi ni yule ambaye anaidhibiti nafsi yake wakati wa ghadhabu.”¹⁶

Nasi tukiwa katika kumbukumbu ya Imam Hasan (as) ni haja ilioje kwetu kusoma sira yake na kushikamana na mwendo wake na ujumbe wake, na kuchukua mfumo wake katika usamehevu wa kijamii ili upendo na uelewano vitawale katika mazingira yetu, na ili tukabiliane na maadui na hatari tukiwa safu moja kama jengo imara lililo madhubuti.

KUWAJALI MAFAKIRI

Kati ya mafunzo yenye kudhihiri katika sira ya Imam Hasan (as) na sifa zinazobainisha shakhisiya yake tukufu ni mazingatio yake ya kuangalia mafakiri, ukarimu wake na wema wake kwa wenye kuhitaji na wenye haja, hadi akawa mashuhuri kwa sifa ya Mkarimu miongoni mwa Ahlulbait, na wote ni wakarimu na wema, lakini mazingira ya kijamii yalimsaidia kudhihirisha zaidi sifa hii tukufu katika shakhisiya yake.

¹⁶ *Mizanul- Hikam*, Juz. 7, Uk. 234.

MAZINGIRA HUZALISHA UFAKIRI:

Ni sahihi kwamba karibuni kila jamii haiepukani na uwepo wa ufakiri na mafakiri, ambao hawawezi kujipatia mahitaji yao kwa juhudi zao binafsi, ima kwa ulemavu wao unaowazuia kufanya kazi na kuchuma, au kwa sababu ya mazingira ya kijamii yanayowanyima fursa ya kujishughulisha na kuzalisha, na yanakwamisha shughuli zao za kawaida. Lakini baadhi ya mazingira ya kijamii yasiyo na uadilifu yanaweza kuzidisha duara la ufakiri, na kuongeza idadi ya mafakiri, na hili ndilo lililotokea wakati wa Imam Hasan (as).

1. Siasa ya uchumi ambayo waliitegemea Bani Ummayya ilikuwa ni dhidi ya maslahi ya watu na riziki zao, na ilikuwa inakhalifu siasa ya Makhaliifa ambayo Waislamu walijua kabla ya utawala wa Bani Ummayya. Sheikh Abu al-Alaa Maudud anazungumza katika kitabu chake *al-Khilafat Wal-Mulku* kuhusu mabadiliko waliyoyafanya Bani Ummayya baada ya ukhalifa wa Makhaliifa wa kabla yao, chini ya anwani ‘Mabadiliko katika mazingira ya Baytul-Mali’ anasema: “Na mabadiliko ya tatu – nayo ni mabadiko muhimu – yalitokea katika matumizi ya Makhaliifa, katika kuitumia Baytul-Mali - kama ilivyo katika mtazamo wa Uislamu - ni amana ya kiumbe na muumba iliyoko kwa khalifa na serikali yake, si haki kwa yeyote – yule awaye - kuitumia kwa utashi wake. Khalifa alikuwa hawezi kuingiza humo au kutoa kitu chochote humo kinyume na sharia, Khalifa ni mwenye dhamana ya kuingiza au kutoa kila kitu kinachoihusu Baytul-Mali, lakini hana haki humo isipokuwa mshahara wake tu, ambao unamtosheleza katika maisha yake ya kawaida, asiwe fakiri wala asiwe mwenye israfu. Ama katika zama zao (Bani Ummayya) hali hii ilibadilika na hazina ya dola ikawa ni miliki

ya mtawala na familia yake, na raia wakawa hawana isipokuwa posho tu na hakuna haki ya kuuliza....

“Anapokea Ibnu Athir kwamba watumishi wa al-Hajaj bin Yusuf – Gavana wa Bani Ummayya huko Iraki – walimwandikia: “Hakika wenye dhima (Mayahudi na Wakristo) wanaingia katika dini ya Mwenyezi Mungu kwa makundi kisha wanaingia na kuja kuishi Basra na Kufah, na kwa sababu hiyo kodi na pato linapungua.” al-Hajaj akaamuru kufukuzwa kwao katika miji, na wakapangiwa kutoa kodi kama ilivyokuwa kabla ya kuingia kwao katika Uislamu. Iipotekelwa hukumu ya al-Hajaj kwa hawa Waislamu wapya kwa kuwa wao walikuwa wametoka nje ya Basra na Kufah, walianza kulia na kupiga kelele: ‘Wa Muhamadah!’ bila kujua ni kwa nani watapeleka mashtaka yao kutokana na dhulma hii, ambayo imetokea kwao. Maulamaa wa Basra na Kufah walipinga haya na wakalia pamoja nao, hali yakuwa ni wenye kuhama katika miji.”¹⁷

Mwanahistoria Dr. Hasan Ibrahim Hasan anasema: “Kodi zilizi katika zama za Bani Ummayya kuliko zilivyokuwa katika zama ya Makhalfu waongofu. Makhalfu wa Bani Ummayya hawakuheshimu misingi ambayo waliweka watangulizi wao bali walivuka mipaka yake, Muawiya aliandika barua kwa Wardan Gavana wake huko Misri: “Muongeze kila mtu kati ya Wamisri kiasi cha sudus (1/6).” Yeye akamjibu: “Namna gani nitaongeza kwao ilihali katika mkataba wao (kumeandikwa kwamba) wasiongezewe?” Na hali ilikuwa hivyo katika majimbo mengine ya Kiislamu. Mmoja wa ndugu wa al-Hajaj alipora miliki ya watu wa nchi ya Yemen, na hasira zao na ghadhabu zao zilichemka pale alipoweka kodi maalum ukiacha mbali ushuru (1/10) ambayo iliwekwa na Uislamu.”¹⁸

¹⁷ *al-Khilafah Wal Mulku*, Uk. 102 – 104 chapa ya kwanza 1978, Daarul Qalam – Beirut.

¹⁸ *Taarikhul-Islam*, Juz. 1, Uk. 274, chapa ya saba 1964 Maktabat Nahdhwat al- Masriyah.

2. Katika upande mwingine mapigano ya vita ambayo yalitokea katika zama za Imam Ali (as) yaliangamiza makumi ya maelfu ya Waislam, idadi ya waliokufa katika vita ya Jamali inakaribia 20,000, na waliokufa katika vita ya Siffin ni zaidi ya 70,000, na waliokufa katika vita ya Nahrawan wanazidi elfu 40,000. Na hawa waliacha familia, wajane na mayatima, wanaohitajia msaada na uangalizi.

3. Kama ambavyo pia Muawiya alitangaza vita ya kiuchumi kwa wafuasi wa Ahlulbait (as), ambapo aliwaandikia Magavana wake na maafisa wake katika miji yote: “Tazameni ambaye ushahidi umetimia kwamba anampenda Ali na Ahlulbait wake basi mumfute katika orodha, na ondoeni fungu lake na riziki yake.”¹⁹

Na mara nyingi wafuasi walikuwa wanakaa bila ya pato na wala hawana dhambi yoyote isipokuwa tu kuwanusuru Ahlulbait (as). Na kati ya mbinu alizozifuata Muawiya ili kumshinikiza Husain ampe Yazid kiapo cha utii ni kuwanyima Bani Hashim wote pato hadi Husain atoe kiapo cha utii.²⁰

UANGALIZI WA IMAM (AS):

Hivi ndivyo Imam Hasan (as) alijikuta yumo katika jamii ambayo watu wake wengi ni masikini na wenye kuhitajia, huku dhamira ya ubinadamu aliyokuwa nayo Imam, na maarifa yake halisi na ukamilifu wa misingi ya dini na makusudio yake, na nafasi yake ya uongozi kama Imam na mchungaji anayejali maslahi ya Uislami na Wais-

¹⁹ *Sharh Nahjul-Balaghah*, Juz. 11, Uk. 45, Daarul-Jiil Beirut 1987

²⁰ *Thawratul Husain Dhurufuha al-Ijtimaiyah Waatharuha al-Insaaniyah*, Uk. 57, Daarul-Andalusi- Beirut.

lamu, vyote hivyo vikimuweka katika nafasi ya mtu mwenye kujali na kujitolea kupambana na hali hii ya kijamii, na wala haiwezekani kuchukua msimamo wa kutokujali au kujali sehemu ndogo tu, kwa ajili hiyo aliiweka nafsi yake nadhiri na akatumia uwezo wake na kila ambacho kiko chini ya miliki yake kwa ajili ya kuwasaidia wale waliokuwa pembezoni mwake miongoni mwa mafakiri na wenye kuhitajia katika jamii.

Na mazingira yalipomlazimisha kufanya suluhu na Muawaiya, mustakabali wa hawa mafakiri na wenye kuhitajia na hususan ambao matatizo yao yanakuja kama natija ya mazingira hayo yasiyo adilifu, ulikuwa katika fikira yake na mtazamo wake, hivyo tunamkuta Imam (as) anaweka kipengele katika mkataba wa makubaliano ya suluhu kwa ajili ya maslahi ya hawa wenye kudhurika, kwa tamko la sharti la mali maalumu. Kama ilivyokuja katika kipengele cha nne cha mkataba: “Ukiondoa iliyopo katika Baitul-Mali ya huko Kufah nayo ni diriham 5,000,000, ambazo hizi hazihusiani na kusalimisha mambo, ni juu ya Muawiya kumpa Husain katika kila mwaka diriham milioni moja, ili azitoe kwa watoto wa wale waliopigana pamoja na Amirul-Muuminina siku ya Jamali, na ampe diriham milioni moja kwa ajili ya watoto wa wale ambao walipigana pamoja naye katika vita vya Sifn, na afanye mali hiyo ni katika pato la Dari Abjarid.”²¹ – Dari Abjarid: Ni ardhi pana iliyokuwa huko Fursi katika mipaka ya Ahwazi, Waislamu waliifungua kwa vita, na pato lake lilikuwa liko mbali kabisa na kodi za dhulma na mali chafu.

Kwa hakika Muawiya hakutimiza kwa Imam Hasan masharti hayo na wala hakutekeleza misingi ya mkataba, lakini Imam Hasan alikuwa anatoa kila anachokiweza ili kupunguza matatizo ya wenye haja, na wanahistoria wananukuu baadhi ya hali na misimamo ya

²¹ *Suluhul-Hasan*, Uk. 253, Chapa ya Zahra – Baghdad 1953.

ukarimu wa Imam Hasan (as) na wema wake, hapa tunanukuu dondoo miongoni mwayo:

1. Amepokea Abu Na'im katika *Hilyatul-Awliyai* kwa sanadi yake: "Hakika Hasan bin Ali (r.a) alitoa katika mali yake mara mbili, na aligawa mali yake yote mara tatu kwa ajili ya Mwenyezi Mungu.
2. Amepokea Shablanjiy katika *Nurul-Abswar*, na Ibnu Khalkan katika *Wafayati al- 'Ayaan*: Hakika Imam Hasan alilizwa: Kwa nini tunaona humnyimi muombaji hata kama uko katika ufakiri? Akasema: 'Hakika mimi ni mwenye kumuomba Mwenyezi Mungu na nina raghaba na jambo hilo, na mimi naona haya kuwa muombaji na huku namnyima muombaji, na hakika Mwenyezi Mungu amenizoezesho kunineemesha na nimemzoezesho kuitoa neema Yake kwa watu, hivyo naogopa nikikata mazoea yangu atanizulia mazoea Yake.
3. Na amepokea Ibnu Kathir kutoka kwa Muhammad bin Sirini amesema: "Wakati mwingine Hasan bin Ali aliruhusu mtu mmoja kupewa laki moja."
4. Said bin Abdul-Aziz amesema: Hasan alimsikia mtu pembezoni mwake anamuomba Mwenyezi Mungu ammilikishe diriham elfu kumi, mara Imam (as) akasimama kwenda kwenye nyumba yake basi akazituma kwake.
5. Na wametaja kwamba Hasan alimuona kijana mweusi anakula kipande cha mkate na anamlisha mbwa kipande kingine: Akamwambia ni kitu gani kimekupelekea kufanya hivi? Akasema: Hakika mimi naona haya kula na wala nisimlishe. Hasan akamwambia: Usiondoke mahala hapa

hadi nikujie, akaondoka akaenda kwa bwana wake akamnunua na akanunua bustani ambayo yeye alikuwa humo na akamwacha huru na akammilikisha bustani ile.

6. Amepokea Shablanjiy: Kwamba mtu alimlalamikia Imam Hasan hali yake, Hasan (as) akamwita wakala wake akafanya naye mahesabu ya matumizi na kilichobakia, alipomaliza wakala akatoa kiasi kilichobakia, nacho kilikuwa ni dirham elfu hamsini kisha Imam akamwambia: “Umefanyia nini dinari mia tano ulizonazo?” Akasema: “Ninazo.” Hasan (as) akasema: “Zilete.” Alipozileta akatoa dirham na dinari kwa mtu na akamuomba radhi. Na amepokea al-Yaafiy katika *Mir’atul-Jinan*: Hakika Imam Hasan alimwambia mtu: “Leta ngamia zikubebee.” Akaleta ngamia, akampa shuka kubwa la mahitaji na akasema: “Malipo ya ngamia ni juu yangu.”
7. Na imepokewa kwamba Yeye (as) alinunua bustani kwa Ansvari kwa thamani ya laki nne, kisha baadaye ikamfikia habari kwamba wale Ansvari wanaomba msaada kwa watu, basi Imam akairejesha bustani hiyo kwao (bila badala).²²
8. Na alikuwa (as) anasema: Anaponijia muombaji huwa ninamwambia yule ambaye fadhila yake ni wajibu kwangu, na kutokana na fadhila yake amemfadhilisha kila mtu, na siku bora ni wakati wa ujana.
9. Alimjia bedui akiomba, Imam (as) akasema: “Mpeni kilichopo katika hazina.” Na humo kulikuwa na dirham elfu kumi, bedui akamwambia: “Bwana wangu huniachi niseme haja yangu na kueleza shukurani zangu?” Imam akamjibu: “Sisi ni watu ambao pato letu ni dogo, humo hutatuliwa

²² *al-Imamul-Hasan bin Ali*, Uk. 141, Daarun Nahadhwa al- Arabiya – Beirut 1990.

matarajio na matumaini. Nafsi zetu ni karimu kabla ya kuombwa, kwa kuogopa aibu ya masimbulizi.”

10. Na alijiwa na fakiri akilalamikia hali yake, na Imam (as) hakuwa na chochote siku hiyo, mambo yalikuwa magumu kwake, akaona haya kumrejeshwa bila kitu, akamwambia: “Mimi nakuonyesha jambo ambalo kupitia hilo utapata kheri.” Fakiri akasema: “Ewe mtoto wa Mtume wa Mwenyezi Mungu ni lipi hilo?” Akasema (as): “Nenda kwa Gavana kwani mtoto wake amefariki na yeye amehuzunishwa sana na kifo hicho, na hajapokea pole yoyote kubwa kutoka kwa yeyote, hivyo mpe pole kwa maneno haya ambayo yatakupatia kheri.” Muhitaji akasema: “Ewe mtoto wa Mtume wa Mwenyezi Mungu nihifadhishe maneno hayo.” Akasema (as) mwambie: “Shukurani ni za Mwenyezi Mungu ambaye amemsitiri kwa kukaa kwako katika kaburi lake, na hakumfedhehesha kwa kukaa kwake katika kaburi lako.” Fakiri akahifadhi maneno na kwenda kwa Gavana na kumpa pole kwa maneno hayo, na mara huzuni ikamwondoka, akaamuru yule fakiri apewe zawadi huku akimwambia: “Je, haya ni maneno yako?” Akasema: “Hapana, bali ni maneno ya Imam Hasan.” Akasema: “Umesema kweli, hakika yeye ni chemchem ya fasaha.” Na hapo akaamuru apewe zawadi nyingine zaidi.²³

KUWATOA MAFAKIRI KWENYE UFAKIRI:

Ni nini jukumu la jamii kwa fakiri? – Hakika mafunzo ya dini yako wazi katika kukataa hali ya ufakiri na kuupiga vita kwa kiwango kilekile ambacho inakataa ukafiri na kuupiga vita, imepokewa kuto-

²³ *Hayatul- Imam al-Hasan*, Juz. 1, Ukl. 316.

ka kwa Nabii (saww) kwamba amesema: “Ufakiri unakaribia kuwa ukafiri.”²⁴ Na alikuwa anasema (saww): “Eee Mwenyezi Mungu hakika mimi najikinga kwako kutokana na ukafiri na ufakiri.” Mtu mmoja akamwambia: “Je, vinalingana hivi?” Akasema (saww): “Ndiyo.”²⁵ Na kutoka kwake (saww) imepokewa kuwa alisema: “Ufakiri ni mbaya zaidi kuliko kuuwa.”²⁶ Na Imam Ali (as) amesema: “Ufakiri ni mauti makubwa zaidi.”²⁷

Hakika mafakiri kubakia katika hali ya ufakiri ni moja ya alama za kasoro kubwa iliyopo katika uwiano wa kijamii, na ukosefu wa uadilifu na mshikamano, hiyo ni kwa sababu Mwenyezi Mungu ambaye ameumba watu amedhamini maisha na riziki ya kila mmoja kati yao, bali kwa kila kiumbe hai, anasema (swt):

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ
مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

“Na hakuna mnyama yoyote katika ardhi ila riziki yake iko kwa Mwenyezi Mungu. Na anajua makao yake na mapitio yake yote yamo katika Kitabu kinachobainisha.” (Surat Hud: 6).

Na anasema Imam Ali (as): “Wamtegemeao ni viumbe, amechukua dhamana ya riziki zao na amekadiria vyakula vyao.”²⁸

Na riziki hii imewekwa katika hazina ya ulimwengu na ni kheri zake, hivyo ni juu ya kila mwanadamu kufanya kazi ya kupata fungu

²⁴ *Kanzul-Ummal*, hadith namba 16682.

²⁵ Rejea iliyotangulia hadith namba 16687.

²⁶ *Biharul-An'war*, Juz. 69, Uk. 47.

²⁷ *Nahjul-Balaghah*, Hekima ya 163.

²⁸ *Nahjul-Balaghah*, khutba namba 91.

lake, lakini yule ambaye mazingira yake ya kimwili au kijamii hayamsaidii kuchukua fungu lake katika kheri za ulimwengu moja kwa moja je, haki yake inaporomoka na kuishi kwa kunyimwa? Hapana, bali Mwenyezi Mungu amefaradhisha kwa wenye uwezo kumpa huyo fakiri kiasi kinachotosheleza haja yake, anasema (swt):

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

**“Na katika mali zao ipo haki ya mwenye kuomba na anayejizua.”
(Surat Dhariyat 19)**

Wenye uwezo wa kuwapa mafakiri mahitaji yao na maisha yao wanapojizua kufanya hivyo hiyo huwa ni dhulma na kosa. Anasema Imam Ali (as): “Hakika Mwenyezi Mungu Mtukufu amefaradhisha katika mali za matajiri chakula cha mafakiri, fakiri hajawa na njaa isipokuwa kwa sababu ya kile alichokizua tajiri, na Mwenyezi Mungu atawauliza juu ya hilo.”²⁹

Na kinachotakiwa sio tu kutoa kitu chochote katika msaada kwa fakiri bali ni kumtoa katika hali yake ya ufakiri, na haya ndio tunayoyashuhudia katika sira ya Imam Hasan (as) na sira ya Maimam wa Ahlulbait (as), anapowajia fakiri wao wanampa kwa ukarimu ambao unamsaidia katika kuendesha maisha yake, na hawakuwa wanawapa mafakiri chakula tu ili wasife, au kiasi kidogo tu, hapana si hivyo. Na dondoo tulizozitaja katika ukarimu wa Imam Hasan (as) ni ushahidi juu ya hilo.

Hakika fakiri katika istilahi ya kisharia ni yule ambaye hamiliki kabisa matumizi ya mwaka ya kumtoshia yeye na familia yake,

²⁹ *Nahjul-Balaghah*, Hekima namba 328.

au hana uwezo wa kuchuma. Na matumizi yanajumuisha mahitaji yake yote, kuanzia nyumba ya kuishi, mtumishi, farasi, (chombo cha usafiri), anachokihitajia kulingana na hali yake, hata kama mahitaji hayo ni mengi na anayahitajia yote. Na vile vile mavazi, mavazi ya kiangazi na masika, ya safari na nyumbani, hata kama ni ya kujikwatua, pia samani za nyumba, masofa, vitanda na mahitaji mengine anayoyahitajia.”³⁰

Na kutokana na fatwa za Mafaqih wa Kiislamu kuhusu Zaka na Khumsi inabainika kwamba inatakiwa mwanadamu aishi kulingana na kiwango cha kujitosheleza na sio kwa kiwango cha kujizuia. Tuna kiwango cha kujizuia ambacho ndio kiwango cha chini cha maisha, kuanzia kwenye chakula, mavazi na malazi, kiwango ambacho bila hicho mwanadamu hawezi kuishi na kuzalisha, nacho hakikubali kupunguzwa wala hakitofautiani kwa kutofautiana uwezo wa kununua katika kila zama na kila sehemu, hii inamaanisha ni yale mahitaji ya dharura ya msingi tu. Wakati ambapo kuishi kwa kiwango cha kujitosheleza inamaanisha ni kuishi katika kiwango cha maisha kilichopo katika jamii na ambacho kinatofautiana kulingana na tofauti ya kiwango cha maendeleo katika kila zama na wakati, na kulingana na hali ya mtu na nafasi yake.

Bali Sayyid Yazidiy ametoa fatwa katika Zaka kwamba: “Inajuzu kumpa fakiri zaidi ya kiwango cha matumizi yake ya mwaka kwa mkupuo, hivyo hailazimu kutosheka na matumizi ya mwaka mmoja. Na ni hivyo hivyo kwa mwenye chumo ambalo halitoshelezi matumizi ya mwaka au mwenye ardhi ambayo pato lake halitoshelezi, au mfanyabiashara ambaye faida ya biashara yake haitoshelezi matumizi ya mwaka, hailazimu kumpa tu kiasi cha kumfikisha (mwisho wa mwaka) bali inajuzu kumpa kiasi kinachomtoshela

³⁰ *Uruwatul-Wuthqah*, Mas’ala 3.

miaka miwili, bali inajuzu kumfanya awe tajiri wa kawaida, ingawa kwa tahadhari ni kumtosheleza tu.”³¹

Na kuhusu kumpa fakiri kiasi kitakachomtosheleza matumizi ya mwaka, na kumpa mwenye pato kutoka katika kazi yake au biashara yake lakini pato lake halitoshelezi mahitaji yake katika maisha yake, Mafaqih wote Waislamu wanaona kwamba kumpa huko ni lazima kuwe kulingana na kiwango cha maisha yaliyopo katika jamii, na hivyo ikhitilafu ipo katika kumpa kiasi kinachozidi matumizi kamili ya mwaka.

KINACHOTAKIWA: NI KUMTOSHELEZA FAKIRI:

Jumuiya za kujitolea katika nchi yetu zinafanya kazi nzuri yenye manufaa kwa ajili ya kuwasaidia mafakiri na kuwapunguzia mata-tizo, na vilevile vitengo vya kuangalia mayatima vinazingatia waji-bu wa kuwalea mayatima, kama ambavyo kumeanzishwa mfuko wa kheri kwa ajili ya kuozesha, nayo ni kazi inayostahiki pongezi na heshima, wasimamizi wake wanajitolea na wanatoa juhudi zao na wakati wao kwa ajili ya kuhudumia makundi haya dhaifu katika jamii. Mwenyezi Mungu awalipe kheri. Lakini jambo ambalo inapa-sa kulifikiria ni namna ya kuwafikisha mafakiri na wenye kuhitajia kwenye kiwango cha kujitosheleza au kwa uchache kwenye kiwan-go cha kujizuia kwa kukidhi kabisa mahitaji yao, na sio tu kuwapa msaada mdogo tu.

Kwa mfano, kwa familia ambayo ina watu kumi, Jumuiya ya Ku-jitolea inatoa – katika mji wetu – takriban kiwango cha riyali 3,000 hadi 4,000 za Kisaudia kwa mwaka, ukiachilia mbali ule msaada

³¹ Rejea iliyotangulia mas’ala ya 2.

usiokuwa rasmi unaojitokeza katika msimu. Ni wazi kwamba kiwango hiki hakitoshelezi matumizi ya mwezi mmoja kwa watu kumi ikiwa tutachukulia kwa mazingatio kiwango cha maisha katika nchi yetu. Na mfuko wa kheri wa kuoza unatoa kiwango kisichotosheleza hata theluthi ya matumizi ya kuolea.

Bila shaka hali hiyo inatokana na ufinyu wa bajeti za taasisi hizi za kheri, hivyo kinachotakiwa ni kuongeza ushirikiano zaidi kati ya watu wema pamoja na taasisi hizi ili kuongeza kiwango cha matakwa yake. Na ni wajibu kwa watumishi ndani ya taasisi hizi kuongeza juhudi zao na harakati zao ili kuandaa kiasi kikubwa zaidi cha matakwa na mahitaji, kama ambavyo pia ni wajibu kwa wenye kusimamia haki za kisharia ikiwemo Zaka na Khumsi, watazame zaidi mahitaji ya mafakiri na wasio na uwezo katika jamii, ili wapate uangalizi kamili na wawaandalie kiwango cha kutosha katika maisha yao, na wala haihitaji mmoja wao kujidhalilisha mbele ya taasisi fulani au mtu fulani, kwani kuwajali mafakiri na wenye haja ni kipimo cha dini ya kweli kama anavyosema (swt):

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْدينِ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ
وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ

“Je, umemwona ambaye anakadhibisha dini? Huyo ni ambaye humsukuma yatima. Wala hahimizi kumlisha maskini.”
(Surat Maun: 1- 3).

**ORODHA YA VITABU VILIVYO
CHAPISHWA NA
AL-ITRAH FOUNDATION**

1. Qur'an Al-Kariim - Tafsir Al-Kashif Juzuu ya kwanza mpaka Thelathini
2. Uharamisho wa Riba
3. Uharamisho wa uwongo Juzuu ya Kwanza
4. Uharamisho wa uwongo Juzuu ya Pili
5. Hekaya za Bahlul
6. Muhanga wa Imamu Husein (A.S.)
7. Mikingamo iliyomzunguka Imamu Ali (A.S.)
8. Hijab vazi Bora
9. Ukweli wa Shia Ithnaashari
10. Madhambi Makuu
11. Mbingu imenikirimu
12. Abdallah Ibn Saba
13. Khadijatul Kubra
14. Utumwa
15. Umakini katika Swala
16. Misingi ya Maarifa
17. Kanuni za Ndoa na maadili ya Familia

18. Bilal wa Afrika
19. Abudharr
20. Usahihi wa Historia ya Uislamu na Waislamu
21. Salman Farsi
22. Ammar Yasir
23. Qur'an na Hadithi
24. Elimu ya Nafsi
25. Yajue Madhehebu ya Shia
26. Ukusanyaji na Uhifadhi wa Qur'an Tukufu
27. Al-Wahda
28. Ponyo kutoka katika Qur'an
29. Uislamu mfumo kamili wa maisha ya kijamii
30. Mashukio ya Akhera
31. Al Amali
32. Dua Indal Ahlul Bayt
33. Udhuu kwa mujibu wa Kitabu na Sunna.
34. Haki za wanawake katika Uislamu
35. Mwenyezi Mungu na sifa zake
36. Kumswalia Mtume (s)
37. Nafasi za Ahlul Bayt (a.s)
38. Adhana
39. Upendo katika Ukristo na Uislamu

40. Tiba ya Maradhi ya Kimaadili
41. Maana ya laana na kutukana katika Qur'ani Tukufu
42. Kupaka juu ya khofu
43. Kukusanya swala mbili
44. Bismillah ni sehemu ya Qur'ani na husomwa kwa Jahara
45. Kuwaongoza vijana wa kizazi kipya
46. Kusujudu juu ya udongo
47. Kusheherekea Maulidi Ya Mtume (s)
48. Tarawehe
49. Malumbano baina ya Sunni na Shia
50. Kupunguza Swala safarini
51. Kufungua safarini
52. Umaasumu wa Manabii
53. Qur'an inatoa changamoto
54. as-Salaatu Khayrun Mina -'n Nawm
55. Uadilifu wa Masahaba
56. Dua e Kumayl
57. Sauti Ya Uadilifu wa Binadamu
58. Umaasumu wa Mitume - Faida Zake Na Lengo Lake
59. Umaasumu wa Mitume - Majibu Ya Aya Zenye Utata
60. Umaasumu wa Mitume - Umaasumu wa Mtume Muhammad (s)

61. Nahju'l-Balaghah - Juzuu ya Kwanza
62. Nahju'l-Balaghah - Juzuu ya Pili
63. Kuzuru Makaburi
64. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Kwanza
65. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Pili
66. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Tatu
67. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Nne
68. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Tano
69. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Sita
70. Tujifunze Misingi Ya Dini
71. Sala ni Nguzo ya Dini
72. Mikesha Ya Peshawar
73. Malezi Ya Mtoto Katika Uislamu
74. Ubora wa Imam 'Ali Juu ya Maswahaba Na Ushia ndio njia iliyonyooka
75. Hukumu za Kifikihi zinazowahusu Wanawake
76. Liqaa-u-llaah
77. Muhammad (s) Mtume wa Allah
78. Amani na Jihadi Katika Uislamu
79. Uislamu Ulienea Vipi?
80. Uadilifu, Amani na Mtume Muhammad (s)
81. Mitala na Ndoa za Mtume Muhammad (s)

82. Urejeo (al-Raja'a)
83. Mazingira
84. Utokezo (al - Badau)
85. Hukumu ya kujenga juu ya makaburi
86. Swala ya maiti na kumlilia maiti
87. Uislamu na Uwingi wa Dini
88. Mtoto mwema
89. Adabu za Sokoni
90. Johari za hekima kwa vijana
91. Maalimul Madrasatain Sehemu ya Kwanza
92. Maalimul Madrasatain Sehemu ya Pili
93. Maalimul Madrasatain Sehemu ya Tatu
94. Tawasali
95. Imam Mahdi katika Usunni na Ushia
96. Hukumu za Mgonjwa
97. Sadaka yenye kuendelea
98. Msahafu wa Imam Ali
99. Ngano ya kwamba Qur'ani imebadilishwa
100. Idil Ghadiri
101. Kusoma sura zenye Sijda ya wajibu
102. Hukumu zinazomuhusu mkuu wa kazi na Mfanyakazi
103. Huduma ya Afya katika Uislamu

104. Sunan an-Nabii
105. Historia na sera ya viongozi wema (Sehemu ya Kwanza)
106. Historia na sera ya viongozi wema (Sehemu ya Pili)
107. Shahiid Mfiadini
108. Kumsalia Nabii (s.a.w)
109. Ujumbe -Sehemu ya Kwanza
110. Ujumbe - Sehemu ya Pili
111. Ujumbe - Sehemu ya Tatu
112. Ujumbe - Sehemu ya Nne
113. Mariamu, Yesu na Ukristo kwa mtazamo wa Kiislamu
114. Hadithi ya Thaqaalain
115. Ndoa ya Muta'a
116. Ukweli uliopotea sehemu ya Kwanza
117. Ukweli uliopotea sehemu ya Pili
118. Ukweli uliopotea sehemu ya Tatu
119. Ukweli uliopotea sehemu ya Nne
120. Ukweli uliopotea sehemu ya Tano
121. Mkutano wa Maulamaa wa Baghdad
122. Safari ya kuifuata Nuru
123. Fatima al-Zahra
124. Myahudi wa Kimataifa
125. Kuanzia ndoa hadi kuwa Wazazi

126. Visa vya kweli sehemu ya Kwanza
127. Visa vya kweli sehemu ya Pili
128. Elimu ya Ghaibu ya Maimamu
129. Mwanadamu na Mustakabali wake
130. Imam Ali ('a) Ndugu wa Mtume Muhammad (s)
(Sehemu ya Kwanza)
131. Imam Ali ('a) Ndugu wa Mtume Muhammad (s)
(Sehemu ya Pili)
132. Khairul Bariyyah
133. Uislamu na mafunzo ya kimalezi
134. Vijana ni Hazina ya Uislamu
135. Yafaayo kijamii
136. Tabaruku
137. Taqiyya
138. Vikao vya furaha
139. Shia asema haya Sunni asema haya Wewe wasemaje?
140. Visa vya wachamungu
141. Falsafa ya Dini
142. Azadari-Kuhuzunika na Kuomboleza
143. Sunna katika Kitabu Fiqhi al-Sunnah
144. Mtazamo Mpya - Wanawake katika Uislamu
145. Kuonekana kwa Allah
146. Tabia njema kwa Mujibu wa Ahlul-Bayt (Sehemu ya Kwanza)

147. Tabia njema kwa Mujibu wa Ahlul-Bayt (Sehemu ya Pili)
148. Ndugu na Jirani
149. Ushia ndani ya Usunni
150. Maswali na Majibu
151. Mafunzo ya hukmu za ibada
152. Ahlul Bayt ndani ya tafsiri za Kisunni No 1
153. Ahlul Bayt ndani ya tafsiri za Kisunni No 2
154. Ahlul Bayt ndani ya tafsiri za Kisunni No 3
155. Abu Huraira
156. Vipengee kadhaa katika Swala ya Jamaa na Msikiti.
157. Mazingatio kutoka katika Qur'an - Sehemu ya Kwanza
158. Mazingatio kutoka kaitka Qur'an - Sehemu ya Pili
159. Mazingatio kutoka katika Uislamu - Sehemu ya kwanza
160. Mazingatio kutoka katika Uislamu - Sehemu ya Pili
161. Qur'ani Tukufu – Pamoja na Tarjuma ya Kiswahili
162. Falsafa ya Mageuzi ya Imam Husein (a.s)
163. Amali za Mwezi Mtukufu wa Ramadhani
164. Elimu ya Tiba za Kiislamu - Matibabu ya Maimamu
165. Uislamu Safi
166. Majlisi za Imam Husein Majumbani
167. Je, Kufunga Mikono
168. Uislam wa Shia

169. Amali za Makka
170. Amali za Madina
171. Asili ya Madhehebu katika Uislamu
172. Sira ya Imam Ali kuhusu Waasi
173. Ukweli uliofichika katika neno la Allah
174. Uislamu na Mifumo ya Uchumi
175. Umoja wa Kiislamu na Furaha
176. Mas'ala ya Kifiqhi
177. Jifunze kusoma Qur'ani
178. As-Sahifatul Kamilah as-Sajjadiyyah
179. Hayya 'Alaa Khayri'l-'Amal Katika Adhana
180. Ukweli kuhusu Funga ya Siku ya Ashura
181. Dua za Miezi Mitatu Mitukufu (Rajabu, Shaabani na Ramadhani)
182. Uadilifu katika Uislamu
183. Mahdi katika Sunna
184. Maswali Ya Uchunguzi Kuhusu Uislam
185. Kazi na Bidii ni njia ya maendeleo
186. Abu Talib – Jabali Imara la Imani
187. Ujenzi na Utakaso wa Nafsi
188. Vijana na Matarajio ya Baadaye
189. Usalafi – Historia yake, maana yake na lengo lake

190. Ushia – Hoja na Majibu
191. Mateso ya Dhuria wa Mtume (saww)
192. Maombolezo – Msiba wa Bwana wa Mashahidi (a.s.)
193. Shahidi kwa Ajili ya Ubinadamu
194. Takwa
195. Upotoshaji dhahiri katika Turathi (Hazina) ya Kiislamu
196. Amirul Muuminina (‘as) na Makhalifa
197. Uongozi na Utawala katika Mwenendo wa Imam ‘Ali (‘a)
198. Kuvunja hoja iliyotumika kutetea Uimamu wa AbuBakr
199. Adabu za vikao na mazungumzo
200. Hija ya Kuaga
201. Uwazi baina ya Maslahi na Vikwazo
202. Fadhila za watukufu watano katika Sahih Sita
203. Mdahalo baina ya Mwanachuoni wa Kisunni na Mwanachuoni wa Kishia (*Al-Muraja’aat*)
204. Utawala na Uendeshaji katika Sera ya Imam Ali (as)
205. Mjadala wa Kiitikadi
206. Mtazamo kuhusu msugvano wa Kimadhehebu
207. Nchi na Uraia – Haki na wajibu kwa Taifa
208. Mtazamo wa Ibn Taymiyyah juu ya Imam Ali (as)
209. Uongozi wa Kidini – Maelekezo na Utekelezaji wa Kijamii
210. Maadili ya Ashura

211. Mshumaa – Shahidi na Kifo cha Kishahidi
212. Mizani ya Hekima – Hadithi za Ahlul Bait (as) – Sehemu ya Kwanza
213. Imam Ali na Mambo ya Umma
214. Imam Ali na Mfumo wa Usawa
215. Mwanamke na Sharia
216. Mfumo wa Wilaya
217. Vipi Tutaishinda Hofu?
218. Kumswalia Mtume ni Ufunguo wa Utatuzi wa Matatizo
219. Mahali na Mali za Umma
220. Nahjul-Balagha – Majmua ya Khutba, Amri, Barua, Risala, Mawaidha na Semi za Amirul-Muuminin Ali bin Abu Talib (a.s.)
221. Mukhtar – Shujaa aliyelipiza kisasi dhidi ya wauaji wa Imam Husein (as) hapo Karbala
222. Uimamu na Tamko la Kutawazwa
223. Imam Husain ni Mfumo wa Marekebisho na Mageuzi
224. Saada Kamili – Kitabu cha Kiada cha Maadili
225. Maeneo ya Umma na Mali Zake
226. Imam Hasan na Mfumo wa Kujenga Jamii

KOPI NNE ZIFUATAZO ZIMETAFSIRIWA KWA LUGHA KINYARWANDA

1. Amateka Na Aba'Khalifa
2. Nyuma yaho naje kuyoboka
3. Amavu n'amavuko by'ubushiya
4. Shiya na Hadithi

**ORODHA YA VITABU VILIVYO
CHAPISHWA NA
AL-ITRAH FOUNDATION KWA LUGHA YA
KIFARANSA**

1. Livre Islamique